

MUHANDISLIK

& IQTISODIYOT

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

№6

2025
IYUN

Milliy nashrlar

OAK: <https://oak.uz/pages/4802>

05.00.00 – Texnika fanlari

08.00.00 – Iqtisodiyot fanlar

Google
Scholar

OPEN ACCESS

ULRICHSWEB™
GLOBAL SERIALS DIRECTORY

Academic
Resource
Index
ResearchBib

ISSN
INTERNATIONAL
STANDARD
SERIAL
NUMBER
INTERNATIONAL CENTRE

CYBERLENINKA

OpenAIRE

ROAD

INDEX
COPERNICUS
INTERNATIONAL

BASE

Crossref

НАУЧНАЯ ЭЛЕКТРОННАЯ
БИБЛИОТЕКА
LIBRARY.RU

РЭУ.РФ
РОССИЙСКИЙ ЭКОНОМИЧЕСКИЙ УНИВЕРСИТЕТ
ИМЕНИ Г.В. ПЛЕХАНОВА
ТАШКЕНТСКИЙ ФИЛИАЛ

muhandislik & iqtisodiyot

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

Elektron nashr,
300 sahifa, iyun, 2025-yil.

Bosh muharrir:

Zokirova Nodira Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori, DSc, professor

Bosh muharrir o'rinbosari:

Shakarov Zafar G'afarovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori, PhD, dotsent

Tahrir hay'ati:

Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'z FA akademigi, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Sharipov Kongratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori, professor

Maxkamov Baxtiyor Shuxratovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Shaumarov Said Sanatovich, texnika fanlari doktori, professor

Turayev Bahodir Xatamovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Nasimov Dilmurod Abdulloevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Allayeva Gulchexra Jalgasovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Arabov Nurali Uralovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Maxmudov Odiljon Xolmirzayevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Xamrayeva Sayyora Nasimovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Bobonazarova Jamila Xolmurodovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Irmatova Aziza Baxromovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Bo'taboyev Mahammadjon To'ychiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Shamshiyeva Nargizaxon Nosirxuja kizi, iqtisodiyot fanlari doktori, professor,

Xolmuxamedov Muhsinjon Murodullayevich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Xodjayeva Nodiraxon Abdurashidovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Amanov Otabek Amankulovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Qurbonov Samandar Pulatovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Zikriyoyev Aziz Sadulloyevich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Tabayev Azamat Zaripbayevich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sxay Lana Aleksandrovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Ismoilova Gulnora Fayzullayevna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Djumaniyazov Umrbek Ilxamovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Kasimova Nargiza Sabitdjanovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Kalanova Moxigul Baxritdinovna, dotsent

Ashurzoda Luiza Muxtarovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sharipov Sardor Begmaxmat o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sharipov Botirali Roxataliyevich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor

Tursunov Ulug'bek Sativoldiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Bauyetdinov Majit Janizaqovich, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti dotsenti, PhD

Botirov Bozorbek Musurmon o'g'li, Texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sultonov Shavkatjon Abdullayevich, Kimyo fanlari doktori, (DSc)

Jo'raeva Malohat Muhammadovna, filologiya fanlari doktori (DSc), professor.

muhandislik & iqtisodiyot

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

- 05.01.00 – Axborot texnologiyalari, boshqaruv va kompyuter grafikasi
- 05.01.01 – Muhandislik geometriyasi va kompyuter grafikasi. Audio va video texnologiyalari
- 05.01.02 – Tizimli tahlil, boshqaruv va axborotni qayta ishlash
- 05.01.03 – Informatikaning nazariy asoslari
- 05.01.04 – Hisoblash mashinalari, majmualari va kompyuter tarmoqlarining matematik va dasturiy ta'minoti
- 05.01.05 – Axborotlarni himoyalash usullari va tizimlari. Axborot xavfsizligi
- 05.01.06 – Hisoblash texnikasi va boshqaruv tizimlarining elementlari va qurilmalari
- 05.01.07 – Matematik modellash
- 05.01.11 – Raqamli texnologiyalar va sun'iy intellekt
- 05.02.00 – Mashinasozlik va mashinashunoslik
- 05.02.08 – Yer usti majmualari va uchish apparatlari
- 05.03.02 – Metrologiya va metrologiya ta'minoti
- 05.04.01 – Telekommunikatsiya va kompyuter tizimlari, telekommunikatsiya tarmoqlari va qurilmalari. Axborotlarni taqsimlash
- 05.05.03 – Yorug'lik texnikasi. Maxsus yoritish texnologiyasi
- 05.05.05 – Issiqlik texnikasining nazariy asoslari
- 05.05.06 – Qayta tiklanadigan energiya turlari asosidagi energiya qurilmalari
- 05.06.01 – To'qimachilik va yengil sanoat ishlab chiqarishlari materialshunosligi

- 05.08.03 – Temir yo'l transportini ishlatish
- 05.09.01 – Qurilish konstruksiyalari, bino va inshootlar
- 05.09.04 – Suv ta'minoti. Kanalizatsiya. Suv havzalarini muhofazalovchi qurilish tizimlari
- 10.00.06 – Qiyosiy adabiyotshunoslik, chog'ishtirma tilshunoslik va tarjimashunoslik
- 10.00.04 – Yevropa, Amerika va Avstraliya xalqlari tili va adabiyoti
- 08.00.01 – Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 – Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 – Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 – Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 – Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 – Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 – Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 – Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 – Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 – Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 – Marketing
- 08.00.12 – Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 – Menejment
- 08.00.14 – Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 – Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 – Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 – Turizm va mehmonxona faoliyati

Ma'lumot uchun, OAK
Rayosatining 2024-yil 28-avgustdagi 360/5-son qarori bilan "Dissertatsiyalar asosiy ilmiy natijalarini chop etishga tavsiya etilgan milliy ilmiy nashrlar ro'yxati"ga texnika va iqtisodiyot fanlari bo'yicha "Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali ro'yxatga kiritilgan.

Muassis: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ

Hamkorlarimiz:

1. Toshkent shahridagi G.V.Plexanov nomidagi Rossiya iqtisodiyot universiteti
2. Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti
3. Toshkent irrigatsiya va qishloq xo'jaligini mexanizatsiyalash muhandislari instituti" milliy tadqiqot universiteti
4. Islom Karimov nomidagi Toshkent davlat texnika universiteti
5. Muhammad al-Xorazmiy nomidagi Toshkent axborot texnologiyalari universiteti
6. Toshkent davlat transport universiteti
7. Toshkent arxitektura-qurilish universiteti
8. Toshkent kimyo-texnologiya universiteti
9. Jizzax politexnika instituti

MUNDARIJA

Ways to Strengthen the Economy of Karakalpakstan	12
Isakov Janabay Yakypbayevich	
Sanoat korxonalarida ishlab chiqarish xavf-xatarlarini iqtisodiy baholash.....	18
Raxmatova M.G., Saidjonova Z.B	
Strategy For Attracting Investments By Expanding the Participation of Joint-Stock Companies in the Securities Market	23
Aytmuratova Ulbike Jalgasovna, Kutlymurat Zhalgasovich Aytmuratov, Raushan Nurlybay qizi Umirzakova	
O'zbekistonda eksportni sug'urtalash mexanizmlari: mavjud holat va takomillashtirish yo'llari	29
D.E.Qarshiev	
Ta'lim, ekologiya va raqamlashtirish sohalarida bolalar va o'smirlar turizmini integratsiyalash: xalqaro tajribalar va O'zbekiston	35
Islomova Dilrabo Salomovna	
Oliy ta'lim muassasalarida xodimlarning mehnat samaradorligini oshirishda rahbarlarning roli	40
Reyimberdiyev Baburbek Adilbek o'g'li, Yusupov Sherzodbek Baxtiyor o'gli, Xaitbayev Jasurbek Otaxanovich, Madraimov Xabibulla Madaminovich	
Обзор по теме Современные системы управлением возбуждение синхронных машин и перспективы их развития	47
Алиев Абдор Мураткулович	
The Mechanism for Applying Tax Benefits and Preferences in Tax Administration	52
Dilorom Mutalova	
Innovatsiyalarning ahamiyati va ularning iqtisodiy samaradorligining o'zbekiston qishloq xo'jalik mahsulotlarini qayta ishlashdagi roli	57
Raximov Baxromjon Ibroximovich, Solohiddinov Nuriddin Sirojiddin o'g'li	
Bino va inshootlarni zilzilabardoshligiga oid nazariyalar.....	62
Jalilov Ahmadbek Ikromjon o'g'li	
Soliq to'lovchilarning majburiyatlari bajarilishini konseptual asoslari va shartlari asoslari xususida	66
Abdusherzov Abdullo Baxtiyorovich	
The Analysis of the Psychophysiological Condition of Children With Mental Disorders and the Creation of Comfort Through Designed Clothing	73
Asatilaeva Lola Muratjon qizi, Muminova Umida Tokhtasinovna	
Analysis Types of Waterproof Fabrics and Their Physical and Mechanical Properties	80
Pulatova Laziza Bakhodirovna, Kasimova Aziza Bakhodirovna	
Kichik biznes subyektlarining eksport salohiyatidan foydalanish darajasi va uni oshirish omillari	85
Umarkulov Kodirjon Maxamadaminovich, To'xtasinov Boburbek Yusufjon o'g'li	
Suv resurslarini boshqarishda zamonaviy texnologiyalar:qishloq xo'jaligi uchun iims modelini ishlab chiqish.....	89
Fazilat Egamberganova Shuhratovna	
Raqamli texnologiyalar yordamida kitobxonlik madaniyatini rivojlantirish	93
Ernaqulov Sunnatillo Nurali o'g'li	
Qurilish sanoati korxonalari boshqarishning iqtisodiy mexanizmlari	98
Yembergenova Aynur Aydosbaevna	
Mahalliy budjetlar ijrosi to'g'risidagi hisobotlar va ularning axborot imkoniyatlarini oshirish masalalari	104
Abdulaziz Norquchqorov Ziyadullayevich	
Sirdaryo viloyatida investitsion faollikni oshirishda davlat va xususiy sektor hamkorligi	110
Mamatqulova Muxlisa Komiljon qizi	

Kichik biznes subyektlarining eksport salohiyatidan foydalanish darajasi va uni oshirish omillari	115
Umarkulov, Kodirjon Maxamadaminovich, To'xtasinov Boburbek Yusufjon o'g'li	
Soliq to'lovchilarning majburiyatlari bajarilishini ta'minlashning gnoseologik asoslari xususida	118
Abdusherozov Abdullo Baxtiyorovich	
Nodavlat oliy ta'lim tashkilotlari faoliyatini tashkil etishning tashkiliy-huquqiy jihatlari	125
Yaqubova Nodira Olim qizi	
O'zbekistonda to'qimachilik eko-mahsulotlari bozorining rivojlanish imkoniyatlari	130
Nosirova Charos	
Uy-joy fondini boshqarish samaradorligini oshirishda zamonaviy sifat menejmenti tizimining o'rni	135
Asadullina Nailya Ramilevna, Normurodov Sarvar Norboy o'g'li	
Axoli daromadlarining turmush farovonligiga ta'siri	142
Berdibekov A.	
Raqamli iqtisodiyot sharoitda ta'lim xizmati sifatini oshirishni ekonometrik modellashtirish usullari	148
Axmedova Barno Abdiyevna	
Jahon mamlakatlarida chakana savdoni boshqarishning o'ziga xosligi va unda strategik menejment tizimi	151
Yaqubov Azizbek G'anibekovich	
Kichik tadbirkorlik faoliyatining rivojlanish tendensiyalari	156
Amonov Mehridin Oromiddinovich	
Geologiya korxonalarining investitsion samaradorligini oshirish yo'llari	163
O'tamurodova Surayyo SHokirjon qizi	
Temir yo'l transportini rivojlantirishdagi xorij tajribasi	169
Nasrullayev Nurbek Baxtiyarovich	
Hududlar iqtisodiyoti agrar sektori investitsion faolligining ko'rsatkichlar tizimi va ularning xususiyatlari	174
S.J. Yangiboev	
Hududlarning soliq salohiyatini oshirishdagi mavjud muammolar va ularning yechimlari	181
Sharipov Narzullo G'ulomovich	
Uzoq muddatli aktivlar auditining tashkiliy va uslubiy jihatlarini takomillashtirish	188
Bakayev Xurshid Maxmudovich	
Применение искусственного интеллекта в оценке кредитных рисков.....	195
Маликов Шохрух Шокирович, Неъматова Фарангиз Санжар кизи, Омонов Санжар Ғанишер ўғли, Гулмуродова Динора Акрам кизи, Камалов Шухрат Камалович	
Tashqi bozorlarda tovarlarning raqobatbardoshligini oshirishda zamonaviy marketingdan foydalanish ...	209
Meliqulov Abduhalil Norinovich	
Tijorat banklari investitsiya faoliyatida yuzaga keluvchi risklar	215
Jo'rayev O'ktam Panji o'g'li	
Xorijiy investitsiyalarni jalb qilishda xalqaro savdo shartnomalarining roli.....	219
Xodjayev Jamshid Abduxakimovich	
Servislashgan jamiyatda avtoservis xizmatlarining o'rni va ahamiyatini yoritishga qaratilgan ilmiy yondashuvlar	223
Shaymardanova Dildora Xaydarjon qizi	
Davlat budjetining ijtimoiy sohani rivojlantirishdagi o'rni	230
Qo'ziyev Shodiyor Qilichboy o'g'li	
Madaniy festivallar-turizmni rivojlantirish vositasi sifatida	234
Xushnazarova Maxzuna Gulamdjanovna	
Xizmatlar sohasida innovatsion strategiyani shakllantirishning o'ziga xos jihatlari	239
Jamshid Abduxaliqovich Xolboyev	

Innovatsion tadbirkorlikning milliy iqtisodiyotdagi o'rnini	244
Fayziyev Shavkat Shaxobidinovich	
Managing Tourism in Fragile Ecosystems: A Case Study Approach	251
Dilmurod Nasimov, Shahrizoda Sirojiddinova	
Development of the Digital Financial Assets Market to Enhance Investment Activity	258
Shamshinur Yakubova	
Turizm sohasining investitsion jozibadorligi va uni oshirish yo'llari	263
Ayubov Ilyos Ilxomovich	
Qimmatli qog'ozlar bozorida risklarni boshqarish amaliyotini takomillashtirish	268
Otaxonov Saidaxror Ilhomjon o'g'li	
O'zbekiston hududlarining barqaror rivojlanishi: omillar va ko'rsatkichlar tahlili	274
Hojiyev Tal'at Toshpo'latovich	
Iqtisodchi va bugalterlarning jamiyatdagi o'rnini va ahamiyati	282
Sohibova A'loxon Zafarjon qizi	
Kasbiy ta'lim tashkilotlarida o'quvchilarni raqamli kompetensiyasini baholashning metodologik asoslari ..	286
Maxkamova Zuxra Tursunpulotovna	
Sug'urta faoliyati hisobining normativ-huquqiy asoslari	292
Kodirkulov Oybek Turdiboyevich	

SUG'URTA FAOLIYATI HISOBINING NORMATIV- HUQUQIY ASOSLARI

Kodirkulov Oybek Turdiboyevich

TDIU mustaqil izlanuvchisi.

ORCID: 0009-0001-6645-5919

Annotatsiya: Mazkur maqolada sug'urta faoliyatini tartibga soluvchi normativ-huquqiy hujjatlar va ularning mohiyati hamda ayrim kamchiliklari bayon qilingan. Xususan, sug'urta tashkilotlarining buxgalteriya hisobini tashkil etish, sug'urta sohasini hisobga olish bo'yicha me'yoriy hujjatlar hamda moliyaviy hisobotlarini tuzish bilan bog'liq tadqiqotlar bayon etilib, sug'urta tashkilotlarida buxgalteriya hisobining o'ziga xos jixatlari tadqiq qilingan holda tegishli taklif va xulosalar shakllantirilgan.

Kalit so'zlar: Sug'urta faoliyati, sug'urta tashkilotlari, sug'urta zaxiralari, hisob siyosati, buxgalteriya hisobi milliy standartlari (BHMS), moliyaviy hisobot, moliyaviy hisobot taqdim etish muddatlari, moliyaviy hisobot xalqaro standartlari (MHXS).

Abstract: This article describes the regulatory and legal documents regulating insurance activities, their essence and some shortcomings. In particular, it describes the research on the organization of accounting of insurance organizations, regulatory documents on accounting in the insurance sector and the preparation of financial statements, and the specific aspects of accounting in insurance organizations are studied, and relevant proposals and conclusions are formulated.

Keywords: Insurance activities, insurance organizations, insurance reserves, accounting policies, national accounting standards (NAS), financial reporting, financial reporting deadlines, international financial reporting standards (IFRS).

Аннотация: В статье рассмотрены нормативно-правовые документы, регулирующие страховую деятельность, их сущность и некоторые недостатки. В частности, описаны исследования по организации бухгалтерского учета страховых организаций, нормативные документы по бухгалтерскому учету в страховой сфере и составлению бухгалтерской отчетности, изучены особенности бухгалтерского учета в страховых организациях, сформулированы соответствующие предложения и выводы.

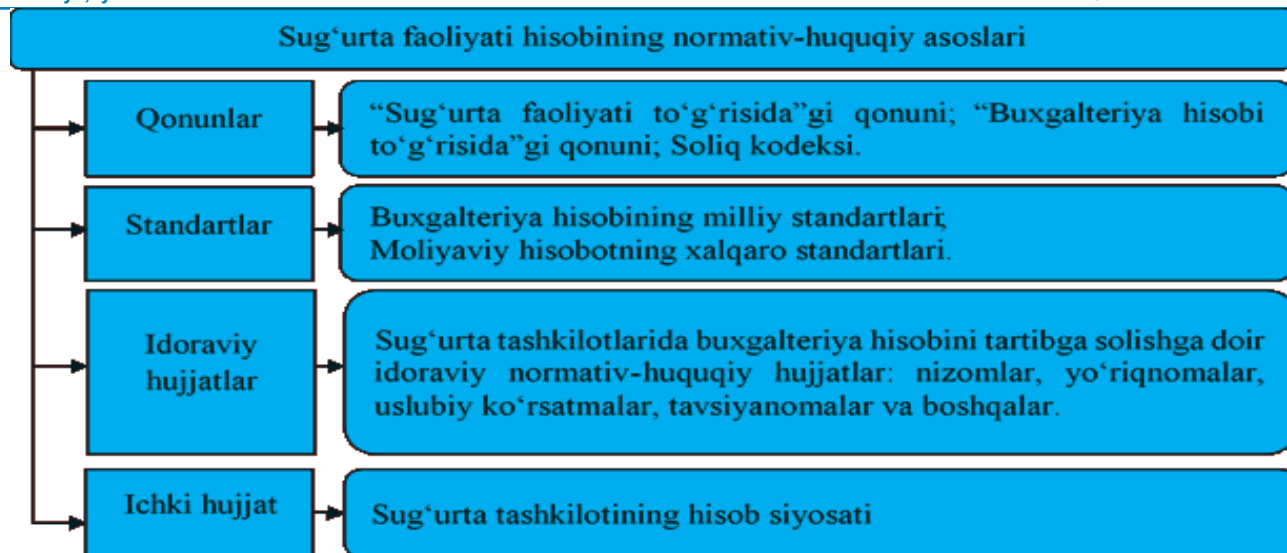
Ключевые слова: Страховая деятельность, страховые организации, страховые резервы, учетная политика, национальные стандарты бухгалтерского учета (НСБУ), финансовая отчетность, сроки представления финансовой отчетности, международные стандарты финансовой отчетности (МСФО).

KIRISH

Ma'lumki, O'zbekiston Respublikasining "Sug'urta faoliyati to'g'risida"gi qonunga muvofiq "Sug'urtalovchilar (qayta sug'urtalovchilar), sug'urta brokerlari va qayta sug'urta brokerlari vakolatli davlat organi tomonidan belgilanadigan o'ziga xos xususiyatlarni hisobga olgan holda, qonunchilikka muvofiq buxgalteriya hisobini yuritadi". Bundan ko'rinadiki, sug'urta tashkilotlarida buxgalteriya hisobini tashkil etish, yuritish va moliyaviy hisobotni tuzish sohasidagi munosabatlar O'zbekiston Respublikasining "Buxgalteriya hisobi to'g'risida"gi qonuni, Soliq kodeksi, buxgalteriya hisobining milliy standartlari, moliyaviy hisobotning xalqaro standartlari va boshqa idoraviy normativ-huquqiy hujjatlar bilan tartibga solinadi.

Mazkur normativ-huquqiy hujjatlar asosida sug'urta tashkiloti sug'urta faoliyatining o'ziga xos xususiyatlarini inobatga olingan holda buxgalteriya hisobi ob'ektlarini o'z vaqtida va to'g'ri hisobga olish va moliyaviy hisobotda aks ettirilgan axborotlarning shaffofligi va ishonchligini ta'minlash maqsadida hisob siyosatini ishlab chiqadi.

Yuqoridagilardan kelib chiqib, sug'urta faoliyati hisobining normativ-huquqiy asoslarini quyidagicha tasniflash mumkin (rasm).

1-rasm. Sug'urta faoliyati hisobining normativ-huquqiy asoslari¹.

Sug'urta faoliyati hisobining normativ-huquqiy asoslarining birinchi guruhi bu qonunlar bo'lib, ular sug'urta tashkilotlarida buxgalteriya hisobini tashkil etish, yuritish va hisobotni tuzish bilan bog'liq munosabatlarni tartibga soladi.

Ikkinchi guruhga kiruvchi buxgalteriya hisobining milliy standartlari (BHMS) va moliyaviy hisobotning xalqaro standartlarini (MHXS) sug'urta tashkilotlarida buxgalteriya hisobini tashkil etish va moliyaviy hisobotni tuzish jarayonida qo'llanilishiga qarab quyidagicha tasniflash mumkin:

sug'urta tashkilotlarida buxgalteriya hisobining o'ziga xos xususiyatlari hamda ular uchun maxsus qabul qilingan normativ-huquqiy hujjatlar qoidalarini inobatga olgan holda qo'llaniladigan BHMS va MHXSlar;

boshqa buxgalteriya hisobi sub'ektlarida qo'llanilgani kabi umumiy tartibda qo'llaniladigan BHMS va MHXSlar.

Sug'urta faoliyatining o'ziga xos xususiyatlarini hisobga olgan holda buxgalteriya hisobini tashkil etish va moliyaviy hisobotni tuzish borasida qabul qilingan maxsus me'yoriy hujjatlarda belgilangan qoidalarini inobatga olgan holda quyidagi BHMS va MHXSlar qo'llaniladi:

- moliyaviy hisobotni tayyorlash va taqdim etish uchun konsektual asos;
- 1-son “Moliyaviy hisobotni taqdim etish va hisob siyosati” BHMS;
- 1-son “Moliyaviy hisobotning xalqaro standartlarini birinchi marta qo'llash” MHXS;
- 7-son “Moliyaviy instrumentlar: ma'lumotlarni ochib berish” MHXS;
- 17-son “Sug'urta shartnomalari” MHXS;
- 1-son “Moliyaviy hisobotlarni taqdim etish” BHXS;
- 8-son “Hisob siyosatlar, hisoblab chiqilgan baholardagi o'zgarishlar va xatolar” BHXS.

Yuqorida ko'rsatilganlardan tashqari, barcha BHMS va MHXSlarda belgilangan tartib-qoidalar boshqa buxgalteriya hisobi sub'ektlarida qo'llanilgani kabi umumiy asoslarda buxgalteriya hisobini tashkil etish va yuritish jarayonida qo'llaniladi.

Uchinchi guruhga kiruvchi, sug'urta tashkilotlarida buxgalteriya hisobini tartibga solishga doir idoraviy normativ-huquqiy hujjatlar tarkibiga quyidagilar kiritish mumkin:

boshqa buxgalteriya hisobi sub'ektlarida qo'llanilgani kabi umumiy tartibda foydalaniladigan idoraviy normativ-huquqiy hujjatlar. Ularga: “Mahsulot (ishlar, xizmatlar)ni ishlab chiqarish va sotish xarajatlari tarkibi hamda moliyaviy natijalarni shakllantirish tartibi to'g'risida”gi Nizom va boshqa idoraviy normativ-huquqiy hujjatlar kiradi.

sug'urta faoliyatining o'ziga xos xususiyatlarini hisobga olgan holda sug'urta tashkilotlarida buxgalteriya hisobini tashkil etish va yuritishda qo'llaniladigan idoraviy normativ-huquqiy hujjatlarga quyidagilar kiradi:

- sug'urtalovchilarning moliyaviy hisobot shakllarini va ularni to'ldirish bo'yicha qoidalar;
- sug'urtalovchilar moliyaviy-xo'jalik faoliyatining buxgalteriya hisobi schyotlari rejasi;
- sug'urtalovchilarning sug'urta zaxiralari to'g'risidagi nizom.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

¹ Tadqiqot natijalari asosida muallif tomonidan ishlab chiqilgan.

Albatta, sug'urta tashkilotlarida buxgalteriya hisobini tashkil etish, yuritish va moliyaviy hisobotni tayyorlash tartibini takomillashtirish borasida xorijlik va mamlakatimiz iqtisodchi olimlari tomonidan izlanishlar olib borilgan. Jumladan, Ralph S. Blanchard III² sug'urta kompaniyalarida yo'qotishlar va yo'qotishlarni tuzatish xarajatlarini hisobga olish, qayta sug'urtalash hisobi, qayta sug'urtalash sug'urtachilarning moliyaviy hisobotlariga ta'siri va zaxiralar hisobi kabi masalalarni AQSh qonunchiligi asosida amaliy ma'lumotlar asosida yoritib beradi. Biroq, muallif tomonidan sug'urta kompaniyalarida buxgalteriya hisobini tashkil etish, yuritish va faoliyat natijalarini moliyaviy hisobotda aks ettirishning normativ-huquqiy asoslari ko'rsatib berilmagan.

O.O.Grigorova³ esa, sug'urta kompaniyalarida xarajatlarni hisobga olish, sug'urta kompaniyalarining daromadlari to'g'risida hisobot berishdagi muammolar, sug'urta zaxiralarini hisobga olish kabi masalalarni tadqiq qilgan holda o'z yondashuvlarini asosan moliyaviy hisobotning xalqaro standartlari asosida keltirib o'tadi.

O.V.Saveleva⁴ ham sug'urta kompaniyalarida buxgalteriya hisobining xususiyatlari borasida ilmiy izlanishlar olib borgan bo'lib, u sug'urta kompaniyalarining asosiy faoliyat turi bo'lgan sug'urta xizmatlarini ko'rsatish bilan bog'liq operatsiyalarini hisobga olishning o'ziga xos xususiyatlarini Rossiya qonunchiligi asosida o'z yondashuvlarini keltirib o'tadi. Muallif tomonidan olib borilgan tadqiqotda faqat sug'urta kompaniyalarida sug'urta xizmatlarini ko'rsatish bilan bog'liq operatsiyalarni buxgalteriya hisobida aks ettirish masalalari o'rganilgan xolos. Xususan, sug'urta kompaniyalarida sug'urta xizmatlari bilan bog'liq operatsiyalarni hisobga olishning, boshqa biznes sub'ektlari faoliyati bilan bog'liq operatsiyalarni hisobga olishdagi farqli jihatlar qaysi amaldagi me'yoriy-huquqiy hujjatlarda belgilanganli muallif tomonidan yoritib berilmagan.

Iqtisodchi olim I.K.Ochilov⁵ moliyaviy natijalar to'g'risidagi hisobotning me'yoriy-huquqiy asoslarini tadqiq qilib o'rgangan bo'lib, unda muallif sug'urta tashkilotlarida moliyaviy natijalarni shakllantirish tartibining me'yoriy asoslarini yoritib beradi. Xususan, u BHMS bo'yicha "Moliyaviy natijalar to'g'risidagi hisobot" va MHXS bo'yicha "Foyda yoki zarar to'g'risidagi hisobot" moddalarini qiyosiy tahlil qilgan holda sug'urta tashkilotlarida daromad va xarajatlar hisobini to'g'ri tashkil qilishda daromad va xarajatlar to'g'risida kompaniyaning ichki nizomini ishlab chiqishni o'rinli deb e'tirof etgan holda sug'urta kompaniyasining hisob siyosatiga "Sug'urta shartnomalari bo'yicha daromadlar va xarajatlar" bandini kiritishni taklif qiladi.

M.A.Abduraimova⁶ sug'urta tashkilotlarida buxgalteriya hisobini tashkil qilish asoslari bo'yicha olib borgan izlanishlarida sug'urta tashkilotlarida buxgalteriya hisobini tashkil qilish tartibiga hamda uni yuritish ketma-ketligiga to'xtalib o'tgan. Shu bilan birga, sug'urta tashkilotlarida moliyaviy hisobot shakllarini rasmiylashtirish borasida taklif va tavsiyalarini bayon qilish bilan chegaralangan xolos. Ya'ni, muallif o'z izlanishlarida sug'urta tashkilotlarida buxgalteriya hisobini tashkil qilish tartibini qaysi normativ-huquqiy hujjatlarga asoslangan holda amalga oshirish kerakligi va ularda qanday qoidalar belgilanganligi hamda ularni amaliyotga tatbiq qilish masalalariga to'xtalib o'tmaydi.

M.Sh.Ergasheva "sug'urta faoliyati hisobida asosiy e'tiborni sug'urta tashkilotining moliyaviy barqarorligini ta'minlash, moliyaviy hisob-kitoblarni to'g'ri olib borishga qaratilgan hamda buxgalteriya hisobi tizimini xalqaro standartlar asosida takomillashtirish muhim deb hisoblaymiz"⁷ deb ta'kidlaydi. Biroq, muallif sug'urta faoliyati hisobini takomillashtirishda qaysi xalqaro standartlar asosida amalga oshirish zarurligi, uni sug'urta faoliyatiga qo'llash masalalariga umumiy asoslarda yondashib o'tganligini ko'rish mumkin.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Sug'urta faoliyati hisobining normativ-huquqiy asoslarini tadqiq qilib o'rganishda mantiqiy fikrlash, dalillar to'plash, tasavvur etish, qiyoslash, shakllantirish va muammoni qo'yish kabi nazariy-tadqiqot hamda ilmiy adabiyotlar, kuzatish va davr oralig'ida tadqiq qilish kabi empirik tadqiqot metodlaridan foydalanildi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Yuqoridagi xorijlik va mahalliy iqtisodchi olimlarning fikrlarini inobatga olgan holda sug'urta faoliyatining

- 2 Ralph S. Blanchard III. Basic Insurance Accounting – Selected Topics., FCAS, MAAA, 1 July 2008. 25 p. https://www.casact.org/sites/default/files/old/studynotes_7us_blanchar_d_july2008.pdf
- 3 Grigorova O.O. Accounting Of Insurance Companies, Economics and Management, SOUTH-WEST UNIVERSITY "NEOFIT RILSKI", BLAGOEVGRAD, vol. 10(1), 2014. pages 26-33.
- 4 Савельева О.В. Особенности бухгалтерского учета с страховых компаниях. АКТУАЛЬНЫЕ ВОПРОСЫ ЭКОНОМИКИ. 2009. 267-274 ст.
- 5 Очиллов И.К. Суғурта ташкилотларида бухгалтерия ҳисоби ва молиявий таҳлили методологиясини такомиллаштириш. И.ф.д. (DSc) илмий даражасини олиш учун тайёрланган дисс. – Т.: 2022. – 39 б.
- 6 Abduraimova M.A. Sug'urta tashkilotlarida buxgalteriya hisobini tashkil qilish asoslari. AKTUAR MOLIIYA VA BUXGALTERIYA HISOBII ILMIY JURNALI 2024, 4(02), 217-226 betlar.
- 7 Эргашева М.Ш. Суғурта ташкилотларида молиявий ҳисоботларни тузиш муаммолари ва ечимлари. "Iqtisodiyot va innovatsion texnologiyalar" ilmiy elektron jurnali. 2/2022, mart-aprel (№ 00058), 53-60 betlap.

o'ziga xos xususiyatlaridan kelib chiqib, amaldagi normativ-huquqiy hujjatlarda belgilangan tartib-qoidalaridan tanlab olingan buxgalteriya hisobi ob'ektlarini hisobga olish va moliyaviy hisobotni tuzishda qo'llaniladigan prinsiplar, qoidalar, vositalar, usullar, amallar va shakllar tizimidan iborat ichki hujjat hisoblanadi. Shu sababli, u sug'urta tashkilotlarida buxgalteriya hisobi ob'ektlarini hisobga olish va moliyaviy hisobotda aks ettirishda muhim ahamiyatga ega hisoblanadi.

Yuqoridagi iqtisodchi olimlarning yondashuvlarini e'tirof etgan holda sug'urta faoliyatini hisobga olish va faoliyat natijalarini hisobotda aks ettirish tartibi belgilangan amaldagi normativ-huquqiy hujjatlar sharhiga to'xtaladigan bo'lsak, ularda ham turli nomuvofiqlar mavjudligi kuzatiladi. Xususan, sug'urta faoliyati bilan shug'ullanuvchi sug'urta tashkilotlarining o'ziga xos xususiyatlarini inobatga olgan holda O'zbekiston Respublikasi Moliya vazirining 2009-yil 19-martdagi 37-son "Sug'urtalovchilarning moliyaviy hisobot shakllarini va ularni to'ldirish bo'yicha qoidalarini tasdiqlash to'g'risida"⁸ gi buyrug'i bilan moliyaviy hisobot shakllari tasdiqlangan bo'lib, ular tarkibiga quyidagilar kiradi:

- sug'urtalovchilarning moliyaviy hisobot shakli "Buxgalteriya balansi" - 1-sonli shakl;
- sug'urtalovchilarning moliyaviy hisobot shakli "Moliyaviy natijalar to'g'risidagi hisobot" - 2-sonli shakl;
- sug'urtalovchilarning moliyaviy hisobot shakli "Pul oqimlari to'g'risidagi hisobot" - 4-sonli shakl;
- sug'urtalovchilarning moliyaviy hisobot shakli "Xususiy kapital to'g'risidagi hisobot" - 5-sonli shakl.

Sug'urta faoliyati bilan shug'ullanmaydigan tadbirkorlik sub'ektlari uchun alohida O'zbekiston Respublikasi iqtisodiyot va moliya vazirining 2024-yil 8-oktyabrdagi 181-son buyrug'i bilan tasdiqlangan "Moliyaviy hisobotlarni taqdim etish muddatlari hamda ularning tarkibi va mazmuni to'g'risidagi Nizom"⁹ga muvofiq moliyaviy hisobot shakllari tasdiqlangan bo'lib, unda belgilangan izohlar, hisob-kitoblar va tushuntirishlar (moliyaviy hisobotga izohlar) sug'urta tashkilotlari uchun belgilanmagan.

Ma'lumki, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 24-fevraldagi "Moliyaviy hisobot xalqaro standartlariga o'tish bo'yicha qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida"¹⁰gi PQ-4611-sonli qarorida sug'urta tashkilotlari 2021-yil 1-yanvardan boshlab, MHXS asosida buxgalteriya hisobini yuritadi va yil yakunlari bo'yicha moliyaviy hisobotni tayyorlashi belgilangan. Biroq, amaliyotda sug'urta tashkilotlari BHMSlari bo'yicha buxgalteriya hisobini yuritmoqda va O'zbekiston Respublikasi Moliya vazirining 2009-yil 19-martdagi 37-son "Sug'urtalovchilarning moliyaviy hisobot shakllarini va ularni to'ldirish bo'yicha qoidalarini tasdiqlash to'g'risida"¹¹ gi buyrug'i o'z kuchini yo'qotmaganligi sababli, unga muvofiq moliyaviy hisobotni tayyorlagan holda O'zbekiston Respublikasi Istiqbolli loyihalar milliy agentligi korporativ axborot yagona portalida va emitentning rasmiy veb-saytida e'lon qilib kelishmoqda.

Faqatgina, vakolatli organ sifatida davlat soliq organi tomonidan MHXSga o'tgan sug'urta tashkilotlari moliyaviy holat hamda foyda va zarar to'g'risidagi ma'lumotlarni topshirish belgilangan. Bu holatda ham bir nechta savol tug'iladi. Birinchidan, nega "MHXSga o'tgan sug'urta tashkilotlari" deb ko'rsatilmoqda. Axir yuqoridagi PQ-4611-sonli qarorda sug'urta tashkilotlari to'liq MHXS asosida buxgalteriya hisobini yuritishi va moliyaviy hisobot tuzishi belgilangan. Ikkinchidan, MHXSga o'tgan sug'urta tashkilotlari uchun moliyaviy hisobot shakllarini topshirish belgilangan bo'lsa, nega moliyaviy holat hamda foyda va zarar to'g'risida ma'lumotlarni topshirish talab qilinmoqda. Uchinchidan, "Pul mablag'lari harakati to'g'risidagi hisobot" (bilvosita usul), "Xususiy kapitaldagi o'zgarishlar to'g'risidagi hisobot" hamda ahamiyatli hisob siyosati va boshqa tushuntirish ma'lumotlaridan iborat izohlar (moliyaviy hisobotga izohlar)ni topshirish talab etilmayapdi. Axir mazkur hisobot shakllari va izohlar "Moliyaviy hisobotlarni taqdim etish muddatlari hamda ularning tarkibi va mazmuni to'g'risidagi Nizom"da MHXS asosida tuzilgan yillik moliyaviy hisobotning umumlashgan shakllari sifatida belgilangan.

Shuningdek, amaldagi "Buxgalteriya hisobi to'g'risida"gi qonunning 18-moddasiga ko'ra "Daromadlar va xarajatlar to'langan vaqti va pul kelib tushgan sanadan qat'iy nazar, qaysi davrga taalluqli bo'lsa, o'sha hisobot davrida buxgalteriya hisobi standartlariga muvofiq aks ettiriladi"¹². Sug'urta tashkilotlarida esa, sug'urta faoliyatini hisobga olishda daromad va xarajatlarni tan olishning o'ziga xos xususiyatlari mavjud bo'lganligi sababli, O'zbekiston Respublikasi Moliya vazirining 2008-yil 20-noyabrdagi 107-son buyrug'i bilan tasdiqlangan "Sug'urtalovchilarning sug'urta zaxiralari to'g'risidagi Nizom" asosida sug'urta zaxiralari hisoblab kelmoqda (jadval). Vaholanki, bunday yondashuv to'g'ri hisoblanamaydi. Chunki, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 24-fevraldagi PQ-4611-sonli qaroriga muvofiq sug'urta tashkilotlari MHXS asosida buxgalteriya hisobini yurituvchi va moliyaviy hisobot tuzuvchi tadbirkorlik sub'ekti bo'lib, sug'urta zaxiralari 17-son "Sug'urta

8 O'zbekiston Respublikasi Moliya vazirining 2009 yil 19 martdagi 37-son "Sug'urtalovchilarning moliyaviy hisobot shakllarini va ularni to'ldirish bo'yicha qoidalarini tasdiqlash to'g'risida"gi buyrug'i. <https://lex.uz/docs/1472739>

9 O'zbekiston Respublikasi iqtisodiyot va moliya vazirining 2024 yil 8 oktyabrdagi 181-son buyrug'iga 1-ILOVA: "Moliyaviy hisobotlarni taqdim etish muddatlari hamda ularning tarkibi va mazmuni to'g'risidagi Nizom" <https://lex.uz/uz/docs/7194594>

10 O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020 yil 24 fevraldagi PQ-4611-sonli "Moliyaviy hisobot xalqaro standartlariga o'tish bo'yicha qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida"gi qarori. <https://www.lex.uz/docs/-4746047>

11 O'zbekiston Respublikasi Moliya vazirining 2009 yil 19 martdagi 37-son "Sug'urtalovchilarning moliyaviy hisobot shakllarini va ularni to'ldirish bo'yicha qoidalarini tasdiqlash to'g'risida"gi buyrug'i. <https://lex.uz/docs/1472739>

12 O'zbekiston Respublikasining "Buxgalteriya hisobi to'g'risida"gi Qonuni. 2016 yil 13 aprel. O'RQ-404-son. <https://lex.uz/mact/2931253>

shartnomalari” MHXSda belgilangan talablar asosida tan olishi maqsadga muvofiq hisoblanadi.

1-Jadval; Sug'urta zaxiralari turlari va tarkibi¹³

Sug'urta zaxiralari turlari	№	Sug'urta zaxiralari tarkibi
Ishlab topilmagan mukofot zaxirasi	1	Birinchi hisob guruhi 1,2,.....13 klasslar
	2	Ikkinchi hisob guruhi 13,14 klasslar
	3	Uchinchi hisob guruhi
	4	To'rtinchi hisob guruhi
Mukofot zaxirasi	1	Hayotni sug'urta qilishning jamg'arilib boruvchi turlari
	2	Hayotni sug'urta qilishning boshqa turlari bo'yicha zaxira
Fuqarolik javobgarligi majburiy sug'urta zaxirasi	1	Transport vositalari egalarining fuqarolik javobgarligini majburiy sug'urta qilish bo'yicha barqarorlashtirish zaxirasi
	2	Ish beruvchining fuqarolik javobgarligini majburiy sug'urta qilish bo'yicha barqarorlashtirish zaxirasi
	3	Tashuvchining fuqarolik javobgarligini majburiy sug'urta qilish bo'yicha barqarorlashtirish zaxirasi
Sug'urta hodisasi va shartnoma shartlari bo'yicha sug'urta zaxirasi	1	Xabar qilingan, lekin bartaraf etilmagan zararlar zaxirasi
	2	Sodir bo'lgan, lekin xabar qilinmagan zararlar zaxirasi
Qo'shimcha sug'urta zaxirasi	1	Ogohlantirish chora-tadbirlari zaxirasi
	2	Falokatlar zaxirasi
	3	Zararlilikning tebranishi zaxirasi
	4	Aktivlarning nomuvofiqligi zaxirasi

Jadvalda sug'urta zaxiralari turlari va tarkibi “Sug'urtalovchilarning sug'urta zaxiralari to'g'risidagi Nizom” asosida tasniflangan holda tavsiflab berildi.

O'z navbatida, shuni ta'kidlab o'tish joizki, “Sug'urta faoliyati to'g'risida”gi qonunning 6-moddasida “Sug'urta tavakkalchiliklarining yoki ular guruhlarining va ular bilan bog'liq majburiyatlarning umumiy xususiyatlariga muvofiq sug'urta sohalari sug'urta turlariga (klasslariga) bo'linadi. Sug'urta turlari (klasslari) O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi tomonidan belgilanadi”¹⁴ deb qayd etilgan bo'lsada, hozirgi kunda sug'urta xizmatlarini klasslariga ajratish bo'yicha normativ-huquqiy asos mavjud emas.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Sug'urta zaxiralari tan olish, baholash, buxgalteriya hisobida hisobga olish va moliyaviy hisobotda aks ettirish bilan bog'liq amaldagi normativ-huquqiy hujjatlardagi nomuvofiqlarni bartaraf etish maqsadida quyidagi chora-tadbirlarni amalga oshirish maqsadga muvofiq deb hisoblaymiz:

birinchidan, barcha sug'urta faoliyati bilan shug'ullanuvchi sug'urta tashkilotlarida buxgalteriya hisobini yuritish va moliyaviy hisobotni tuzish tartibini MHXS asosida amalga oshirishni tashkil etish lozim. Natijada, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 24-fevraldagi PQ-4611-sonli “Moliyaviy hisobot xalqaro standartlariga o'tish bo'yicha qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida”gi qarorining 1-bandini ijrosi to'liq bajariladi;

ikkinchidan, sug'urta faoliyatining o'ziga xos xususiyatlarini hisobga olgan holda vakolatli organ tomonidan sug'urta tashkilotlari tomonidan moliyaviy hisobotlarni taqdim etish muddatlari, ularning tarkibi va mazmunini belgilaydigan Nizom ishlab chiqilishi zarur. Bu albatta, sug'urta tashkilotlari MHXS asosida buxgalteriya hisobini yurituvchi va moliyaviy hisobot tuzuvchi tadbirkorlik sub'ekti sifatida tuzadigan yillik moliyaviy hisobot shakllari tasdiqlanadi, ularni rasmiylashtirish va taqdim etish tartibi belgilashga asos bo'ladi;

uchinchidan, sug'urta tashkilotlarida sug'urta zaxiralari tan olish, baholash, hisobga olish va moliyaviy hisobotda aks ettirish tartibi 17-son “Sug'urta shartnomalari” MHXSda belgilangan talablar asosida amalga oshirilishini ta'minlash maqsadida hisob siyosatida aniq tartib-qoidalarni belgilash lozim. Bu esa, axborotdan foydalanuvchilarni sug'urta zaxiralari to'g'risida ishonchli va to'g'ri moliyaviy hisobot axborotlari bilan ta'minlash imkonini beradi;

to'rtinchidan, xalqaro tajribani o'rgangan holda O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi sug'urta turlari (klasslari) va ularning aniq tarkibini belgilagan holda tasdiqlab berishi lozim. Bu o'z navbatida, “Sug'urta faoliyati to'g'risida”gi qonunda belgilangan normaning ijrosini ta'minlash bilan birga, sug'urta tashkilotlari uchun

¹³ Tadqiqot natijalari asosida muallif tomonidan ishlab chiqilgan.

¹⁴ O'zbekiston Respublikasi “Sug'urta faoliyati to'g'risida”gi Qonuni. 2021 yil 23 noyabr. O'RBQ-730-son. <https://lex.uz/docs/5739117>

sug'urta turlari (klasslari) va ularning aniq belgilangan tarkibi to'g'risida normativ-huquqiy va uslubiy asos sifatida xizmat qiladi.

Shunday qilib, sug'urta faoliyati hisobining normativ-huquqiy asoslari borasida olib borilgan tadqiqotlar natijasida berilgan takliflarning amaliyotga joriy etilishi normativ-huquqiy hujjatlardagi nomuvofiqlarni bartaraf etish, milliy hisob tizimini MHXSga muvofiqlashtirish bo'yicha qo'yilayotgan vazifalar ijrosini ta'minlash, sug'urta tashkilotlarida sug'urta faoliyatini hisobga olish va moliyaviy hisobotda aks ettirish bo'yicha aniq tartib-qoidalar belgilanishiga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. O'zbekiston Respublikasi "Sug'urta faoliyati to'g'risida"gi Qonuni. 2021 yil 23 noyabr. O'RQ-730-son. <https://lex.uz/docs/5739117>
2. O'zbekiston Respublikasi "Buxgalteriya hisobi to'g'risida"gi Qonuni. 2016 yil 13 aprel. <https://lex.uz/docs/2931253>
3. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019 yil 2 avgustdagi "O'zbekiston Respublikasining sug'urta bozorini isloh qilish va uning jadal rivojlanishini ta'minlash chora-tadbirlari to'g'risida" PQ-4412-son qarori. <https://lex.uz/ru/docs/4459802>
4. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2021 yil 23 oktyabrdagi "Sug'urta bozorini raqamlashtirish va hayot sug'urtasi sohasini rivojlantirish bo'yicha qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida" PQ-5265-son qarori. <https://lex.uz/docs/5692504>
5. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020 yil 24 fevraldagi PQ-4611-sonli "Moliyaviy hisobot xalqaro standartlariga o'tish bo'yicha qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida"gi qarori. <https://www.lex.uz/docs/-4746047>
6. O'zbekiston Respublikasi iqtisodiyot va moliya vazirining 2024 yil 8 oktyabrdagi 181-son buyrug'iga 1-ILOVA: "Moliyaviy hisobotlarni taqdim etish muddatlari hamda ularning tarkibi va mazmuni to'g'risidagi Nizom" <https://lex.uz/uz/docs/7194594>
7. O'zbekiston Respublikasi Moliya vazirining 2009 yil 19 martdagi 37-son "Sug'urtalovchilarning moliyaviy hisobot shakllarini va ularni to'ldirish bo'yicha qoidalarni tasdiqlash to'g'risida"gi buyrug'i. <https://lex.uz/docs/1472739>
8. Ralph S. Blanchard III. Basic Insurance Accounting – Selected Topics., FCAS, MAAA, 1 July 2008. https://www.casact.org/sites/default/files/old/studynotes_7us_blanchard_july2008.pdf
9. Grigorova O.O. Accounting Of Insurance Companies, Economics and Management, SOUTH-WEST UNIVERSITY "NEOFIT RILSKI", BLAGOEVRAD, vol. 10(1), 2014.
10. Савельева О.В. Особенности бухгалтерского учета с страховых компаниях. Актуальные вопросы экономики. 2009.
11. Очилов И.К. Суғурта ташкилотларида бухгалтерия ҳисоби ва молиявий таҳлили методологиясини такомиллаштириш. И.ф.д. (DSc) илмий даражасини олиш учун тайёрланган дисс. – Т.: 2022.
12. Abduraimova M.A. Sug'urta tashkilotlarida buxgalteriya hisobini tashkil qilish asoslari. Aktuar moliya va buxgalteriya hisobi ilmiy jurnali 2024, 4(02),
13. Эргашева М.Ш. Суғурта ташкилотларида молиявий хисоботларни тузиш муаммолари ва ечимлари. "Iqtisodiyot va innovatsion texnologiyalar" ilmiy elektron jurnali

muhandislik **& iqtisodiyot**

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir Alibekov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2025. № 6

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali 26.06.2023-yildan
O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi
Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan
№S-5669245 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: №095310.

**Manzilimiz: Toshkent shahri Yunusobod
tumani 15-mavze 19-uy**

+998 93 718 40 07

<https://muhandislik-iqtisodiyot.uz/index.php/journal>

t.me/yait_2100